

VERSLAG

VAN DE NAAMKUNDE-COMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1967

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1966—1967

De Commissie

De commissie verloor in het afgelopen jaar haar lid Prof. Dr. K. Fokkema, die sinds 1952 namens de Fryske Akademy zitting had. Zijn overlijden op 26 februari betekent voor de afdeling Naamkunde een gevoelig verlies. In de Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam wijdde de voorzitter een „In Memoriam” aan de overledene.

De commissie vergaderde in het verslagjaar éénmaal, op 10 april. In deze vergadering benoemde de commissie tot nieuw lid Prof. Dr. F. L. Debus, die deze benoeming aanvaardde.

Vragenlijsten

Aangezien daaraan geen behoefte bleek te bestaan, besloot de commissie dit jaar geen vragenlijsten uit te zenden. Het aantal binnengekomen vragenlijsten bleef gelijk.

Symposia

Op 4 november organiseerde de commissie een symposion in het Trippenhuys, waarop Dr. P. L. M. Tummers en de secretaris respectievelijk spraken over: „Waternamen in Limburg” en „Waternamen in Drente”. Het verslag van dit symposion was aan het einde van het verslagjaar ter perse en zal verschijnen in de reeks „Bijdragen en Mededelingen van de Naamkundecommissie”, als deel XXIV.

Uitgaven en Publicaties

Van de gezamenlijk met de Vereniging voor Naamkunde te Leuven uitgegeven „Mededelingen” verscheen de aflevering 1/2 van de 43ste jaargang (1967), waarin de voorzitter een „In Memoriam” schreef ter nagedachtenis van Prof. Dr. K. Fokkema en het commissielid Mr. H. Hardenberg over „Naamkundige problemen rond het koningsgoed in de Maasgouw”. De aflevering 3/4 is na het ter perse gaan van dit verslag verschenen. Daarin schreef de heer H. Buitenhuis over „Een belangrijke aanwinst” en over „De representativiteit en interpretatie van naamkundige gegevens voor het onderzoek van de spreiding der familienamen”. Het commissielid Prof. Dr. J. A. Huisman schreef in dit nummer een artikel over „Italiaanse plaatsnamen in Nederland”.

In de „Mededelingen van de Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen”, no. 19, jrg. 1967, schreef Drs. R. Rentenaar een artikel over „De spelling van onze aardrijkskundige namen”.

In de „Beiträge zur Namenforschung, N.F. Band 2 (1967), Heft 1 verschenen een tweetal artikelen van de secretaris en de heer Rentenaar, respectievelijk over „Probleme der zeitlichen Schichtung niederländischer

Flussnamen" en over „Metrologische Bemerkungen zu niederländischen Flurnamen".

Op 6 en 7 februari bracht de heer Rentenaar een bezoek aan het Instituut voor Naamkunde te Leuven. Bij die gelegenheid zegde Prof. Dr. H. Draye toe, aan het bureau van de commissie de duplicaten van de Leuvense licentiaatsverhandelingen op onomastisch gebied te zullen afstaan. De commissie is erkentelijk voor deze geste, waardoor de zo verheugende samenwerking met het Leuvense Instituut nogmaals wordt onderstreept.

De Société d'histoire du droit et des institutions des pays flamands, picards et wallons organiseerde van 19 tot 21 mei Journées internationales d'histoire du droit te Arlon (Frankrijk), waarop de secretaris een referaat hield over; „Remarques sur la dîme royale concédée à Utrecht (753)".

Voor de cursus Plaatselijke en Streekhistorie voor Noord- en Zuid-holland 1966-1967 sprak de secretaris op 1 april te Haarlem over „Naamkunde van Hollandse plaatsen, landerijen, wateren etc.".

Van 17-19 juni bezocht de secretaris het colloquium over de geschiedenis en cultuur der 6e en 7e eeuw, dat te Münster werd gehouden.

Van 4 tot 22 september nam hij deel aan de zittingen van de door de Verenigde Naties bijeengeroepen „Conference on the standardization of geographical names", welke zittingen werden gehouden in het Palais des Nations te Genève en waar 54 landen vertegenwoordigd waren.

Van 22 tot 29 september vergaderde te Marburg de Commissie voor het Altdeutsches Namenbuch van de Arbeitsgemeinschaft der historischen Kommissionen und Landesgeschichtlichen Instituten. Deze vergadering werd in zijn geheel bijgewoond door Drs. R. Künzel en gedeeltelijk door de secretaris. De heer Künzel heeft zich ook in het verslagjaar, onder leiding van de secretaris, geheel gewijd aan dat gedeelte van deze omvangrijke arbeid dat het Nederlandse taalgebied omvat.

Op de medewerkersbijeenkomsten van 18 februari te Drachten, 3 juni te Meppel en 21 oktober te Almelo sprak de secretaris over de betekenis van de naamkunde.

Tenslotte sprak de heer Buitenhuis op 14 december voor de Nederlandse Genealogische Vereniging, afdeling Amsterdam, over „Namen-typen en migratie".

Veldnamen

De heer Buitenhuis onderhield ook dit jaar weer de contacten met de medewerkers aan het verzamelen van de veldnamen. De in het vorig jaarverslag vermelde werkgroepen in Twente, Hardenberg, Gramsbergen. Ommen en Olst zetten hun werkzaamheden ook dit jaar weer voort. Door het bureau werden aan deze groepen grote aantallen fiches toegezonden, waaruit kan blijken dat zij met een intensief en grondig onderzoek naar de veldnamen in de genoemde gebieden bezig zijn. Daar

dit werk, evenals dat van de hier na te noemen personen, geheel op basis van vrijwilligheid geschiedt en daarom in de vrije tijd moet gebeuren, stemt het de commissie tot dankbaarheid dat zoveel medewerkers bereid zijn dit werk voor de naamkunde te verrichten.

Van de navolgende medewerkers ontving het bureau kaarten, fiches en/of lijsten of werd toezending in het vooruitzicht gesteld: M. Bakker, Akkrum; G. Boot, Deventer (voor de dorpspolder Terwolde); W. G. Boot, Haamstede (Veldboek van Westeren Ban van Schouwen); M. F. P. van Broeck (Naaldwijk), C. Burger, Kattendijke (Wemeldinge); A. G. van Dalen, Reden (de Lijmers); Th. van Doeselaar, Hoedekenskerke (z.g. „Zak" van Zuid-Beveland); W. van Gompel, Reusel; J. van Himbergen, Beers; S. Keuning, Veenwouden, D. R. Klootwijk, Bunnik (Bunnik, Odijk en Werkhoven); J. H. Koops, Boil (Boil en Elslo); F. Kragt Hzn, Vleuten (diverse plaatsen); K. A. H. W. Leenders, Breda (Haagse Beemden); Mw. R. v. d. Linde-Steenbergen, Zuidwolde; Mw. G. C. Lindenberg-Le Clercq, Vlissingen (Kruiningen); Mw. R. van Loon, Deurne; A. H. Lutje Schipholt, Lente, gemeente Dalfsen; Mw. F. G. Martens-Schiphorst Preuper, Ruinerwold; J. Minnema, Apeldoorn; F. Roks, Renen; H. Schoorl, Hillegom (Barsingerhorn); A. en M. van Sleeuwen, Boekel; H. Sterken Rzn, Den Hulst; A. Stikma, Opeinde; A. Tjoelker, Surhuisterveen; J. P. van de Voort, Nijmegen (Udenhout); A. M. de Waal, Achterberg (Renen) en J. Wiggelinkhuizen, Kulemborg. De plaatsnamen tussen haakjes geven de plaatsen aan waar de betreffende medewerkers de veldnamen verzameld hebben. De overige medewerkers hebben de namen in hun eigen woonplaats verzameld.

De heer C. D. Nagtglas heeft zijn werkzaamheden voor het verzamelen van de veldnamen in de provincie Noord-Holland voortgezet. De in het vorig jaarverslag vermelde moeilijkheden in de Zaanstreek en in Waterland heeft hij nu vrijwel overwonnen en verwacht mag worden dat hij in 1968 met het verzamelen van de namen in Noord-Holland gereed zal komen. Ook het ficheren van deze namen heeft de heer Nagtglas voortgezet. Daarnaast heeft hij zijn werkterrein naar Zuid-Holland uitgebreid, speciaal het gebied van Delfland, waar door de uitbreiding van de steden de namen verloren dreigen te gaan.

In de provincie Noord-Holland is de polder Wormer, Jisp en Nek gereed gekomen; in Zuid-Holland: de Woudse polder (Schipluiden), Uithofspolder ('s-Gravenhage) en de Dijkpolder (Monster).

De voorraad veldnamen op lijsten, kaarten en fiches is gestegen tot ruim 130.000. Het omvangrijke werk van het dupliceren en systematiseren werd ook dit jaar voortgezet. Mej. J. A. Padt en Mej. T. M. Deen hebben een deel van hun tijd hieraan besteed. Helaas verliet Mej. Deen in februari het bureau en moest een tijdlang volstaan worden met een aantal losse krachten, die langer of korter tijd dit werk voortzetten. Tot hen behoorden Mw. L. Legger-Lammertsma, en de heren F. Bank, P. Prins, J. van Tergouw en T. Vastenhoud. Vanaf 29 mei is de heer

R. van der Veer voor halve dagen aan het bureau verbonden. Hij heeft het ficheren en systematiseren met kracht voortgezet.

Nederlands Repertorium van Familienamen

Het personeelsgebrek blijft een van de belangrijkste oorzaken van de vertraging in de uitgave van het Repertorium. Mej. Padt en Mej. Deen besteedden een deel van hun tijd aan de voltooiing van de controle van de provincie Utrecht, terwijl de heer Buitenhuis belangrijke wijzigingen in zijn inleiding op dit deel van het Repertorium moest aanbrengen. Dientengevolge verscheen eerst deel V, de provincie Zeeland, ingeleid door Dr. P. J. Meertens, in druk en daarna deel IV, de provincie Utrecht.

Prof. Dr. K. Heeroma kwam dit jaar gereed met zijn inleiding op deel VI, de provincie Overijssel. Dit deel is aan het einde van het verslagjaar ter perse en zal in de loop van 1968 verschijnen. Aan Provinciale Staten van Overijssel is om subsidie voor dit deel gevraagd.

Nadat de commissie tegenover Gedeputeerde Staten van Zeeland haar teleurstelling over het niet-verlenen van subsidie voor het deel Zeeland tot uitdrukking had gebracht, kan thans vermeld worden dat genoemde Staten alsnog het toekennen van een subsidie in overweging zullen nemen. Gezien het belang van de uitgave van het Repertorium voor de naamkundewetenschap spreekt de commissie de hoop uit dat Gedeputeerde Staten van Zeeland op hun eerder genomen beslissing zullen terugkomen.

De heer Mr. H. U. Thoden van Velzen heeft de telling van de namen van de gemeente Amsterdam voltooid en geheel uitgetypt. De voorzitter heeft toegezegd de inleiding voor dit deel te zullen schrijven. De commissie hoopt het deel Amsterdam nog in 1968 te kunnen laten verschijnen.

Na voltooiing van het werk aan de gemeente Amsterdam heeft de heer Thoden van Velzen aangeboden de gemeentelijsten van de provincie Gelderland te controleren en daarna hiervan de frequentielijst samen te stellen. Het behoeft geen betoog dat de commissie dit aanbod in grote dank heeft aanvaard. Daar de heer Thoden van Velzen dit omvangrijke werk geheel alleen zal verrichten, kan de voltooiing hiervan zeker niet voor het einde van 1968 tegemoetgezien worden.

Op 24 juli trad de heer A. J. Poolman als administratief ambtenaar in dienst. Hij besteedde een deel van zijn tijd aan het corrigeren van de familienamen van de gemeente Rotterdam. De overige tijd besteedde hij aan het onderzoek van Joodse familienamen en aan andere administratieve werkzaamheden. De heer N. M. Stolk is een groot deel van het jaar bezig geweest met de controle van de familienamenlijsten van de gemeente 's-Gravenhage. Nadat hij deze lijsten overgetypt heeft, is hij begonnen met de controle van de gemeentelijsten van de provincie Noord-Holland (behalve Amsterdam). Het ligt in de bedoeling, indien

enigszins mogelijk, het deel 's-Gravenhage nog in 1968 te doen verschijnen, met een inleiding van de heer Buitenhuis.

Correspondentie en overige werkzaamheden

Ook dit jaar ontving het bureau weer vele brieven om inlichtingen. Vragen betreffende toponymische onderwerpen werden beantwoord door de secretaris en de heer Rentenaar; die betreffende anthroponymische onderwerpen door de heer Buitenhuis. Voor het familienamenmateriaal van de Volkstelling 1947 bestond nog steeds veel belangstelling, vooral van de zijde van hen die zich met genealogisch onderzoek bezig houden.

De heer Rentenaar zette zijn werkzaamheden aan Van Mieris' Groot Charterboek voort, terwijl hij tevens wederom veel aandacht besteedde aan de uitbreiding van de bibliotheek en het kaartenmateriaal, en aan metrologisch onderzoek.

Woordenlijstcommissie

De Nederlandse delegatie van de Nederlands-Belgische Woordenlijstcommissie, die de wettelijke regeling van de schrijfwijze der Nederlandse plaatsnamen voorbereidt, en waarin de voorzitter en secretaris als adviserende leden zitting hebben, heeft ook dit jaar verschillende keren in het gebouw van de Akademie van Wetenschappen vergaderd.

Bibliotheek

De bibliotheek van het bureau werd door aankoop en schenking opnieuw in belangrijke mate uitgebreid. De namen van de schenkers zijn in de bijlage vermeld. De kaartenverzameling kon weer uitgebreid worden met de dit jaar verschenen bladen van de Bodemkaart van Nederland (schaal 1 : 50.000) en de Hoogtekaart van Nederland (1 : 10.000). Door bemiddeling van de Ministers van Onderwijs en Wetenschappen en van Defensie ontving het bureau opnieuw een aantal bladen van de chromo-topografische kaarten des Rijks (schaal 1 : 25.000) van de Topografische Dienst te Delft. Door bemiddeling van het Ministerie van Waterstaat ontving het bureau wederom een aantal kaarten van de nieuwe uitgave van de Waterstaatskaart van Nederland.

Door bemiddeling van de Dienst Luister- en Kijkgelden kon het bureau bij de Rijksmechanische Administratie, beide te 's-Gravenhage, lijsten laten vervaardigen met vrijwel alle in Nederland voorkomende straat- en wegnamen. Daarmede heeft het bureau een belangrijke aanwinst gekregen.

De bibliotheek en de verzamelingen van het bureau werden ook dit jaar door velen geraadpleegd, waarbij de ambtenaren dikwijls tijdrovende assistentie moesten verlenen. In het vorig jaarverslag werd reeds melding gemaakt van het nijpende ruimtegebrek. De uitbreiding van de bibliotheek met boeken en kaarten en de aantrekking van losse arbeidskrachten voor de bewerking van het zich steeds uitbreidende

veldnamenmateriaal hebben dit probleem in 1967 nog urgenter gemaakt dan het reeds was. De commissie spreekt met klem de hoop uit dat in 1968 een betere huisvesting van het bureau gevonden zal worden.

Bezoekers

Naast de hierboven reeds vermelde bezoekers dient nog het bezoek vermeld te worden van Prof. Dr. H. Draye uit Leuven, Prof. Dr. S. A. Louw uit Pretoria, Prof. F. Gall uit Guatamala en de heer Drs. D. Stellmacher uit Leipzig.

Financiën

Voor het financiële beheer moge worden verwezen naar de rekening en verantwoording der Centrale Commissie.

Namens de Commissie voor Naamkunde (Toponymie en Anthroponymie) der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen:

P. J. MEERTENS, *voorzitter*,
D. P. BLOK, *secretaris*.

BIJLAGE

Lijst van personen en instellingen die in 1966 publikaties schonken aan het Naamkundebureau:

Algemeen Rijksarchief; F.-Henri-A. Beauvois, Bordeaux; W. D. Brouwer; Dr. D. P. Blok; Cultuurtechnische Dienst; Mw. Dr. Jo Daan; J. Dekker; Dienst Gemeentewerken, Rotterdam; Directie Algemene Dienst van Rijkswaterstaat; Fries Scheepvaartmuseum en Oudheidkamer; Gemeentelijke Archiefdienst Amsterdam; Gemeente Archief Dordrecht; Gemeente Archief Gouda; Gemeentebestuur Haastrecht; Gemeentebestuur van Kampen; Gemeentebestuur van Lopik; Geografisch Instituut der Rijksuniversiteit te Utrecht; Drs. L. E. M. A. van Hommerich; Instituut voor Naamkunde te Leuven; Instiuit voor prae- en protohistorie te Amsterdam; Institut de Sociologie de l'Université Libre de Bruxelles; K. Leeuw; Dr. P. J. Meertens; C. J. de Moel Hzn.; S. J. van der Molen; A. van Oirschot; A. J. Poolman; Provinciale Inspectie van de Gemeenten Waterschapsarchieven te 's-Gravenhage; Drs. H. H. van Regteren Altena; Drs. R. Rentenaar; Rijksarchief in Gelderland; Rijksarchief in Groningen; Rijksarchief in Limburg; Rijksarchief in Overijssel; Rijksarchief in Utrecht; Stichting voor Bodemkartering; Mw. T. Straatsma-Wiersma; Streekarchivariaat Zuid-West Utrecht en Vereniging Oud-Enkhuizen.